

KAHRAMANMARAŞ/TANIR'DA BULUNAN LUWİ HİYEROGLİFLİ BİR YAZIT

A STELE RECOVERED AT KAHRAMANMARAŞ/TANIR WITH AN INSCRIPTION IN LUWIAN HIEROGLYPH

Meltem DOĞAN-ALPARSLAN – Metin ALPARSLAN

ABSTRACT

The Tanır Inscription, the subject of our paper, was found in August 2009, in the plain of Elbistan-Kahramanmaraş by Asst.Prof Dr. Erkan Konyar from Istanbul University. Regarding its find spot and similarities to other inscriptions, the Tanır Inscription displays the characteristics of the Late Hittite Period. Since it is located within the borders of the modern Kahramanmaraş province, at first glance it might have been considered to belong to the Late Hittite Kingdom of Gurgum. However, Elbistan plain, where the inscription was discovered, is far to the north of Kahramanmaraş and it was under the control of the Kingdom of Melid in the Late Hittite Period.

Elbistan plain is surrounded by the fertile Malatya plain in the east and by the Kahramanmaraş plain in the south. Two modern routes connect Elbistan to Maraş. The eastern route passes through the rugged Nurhak Mountains, which rises up to 2800 m, while the western route approaches Elbistan over Göksun and Afşin, entwining west of the Nurhak Mountains. The road coming from Malatya, on the other hand, takes a more direct route to Elbistan plain over the one thousand 1800 high Akça Dağı. In Classical times Malatya, that is classical Melitene, was within the boundaries of Cappadocia, extending as far as Caesarea, modern Kayseri. Tanır, the find spot of the inscription, is located by the Hurman creek, at the northwestern tip of the Elbistan plain. This is one of the most important water sources in the plain and provides a passage that connects it to western lands after crossing the northern extents of Dibek and Binboğa mountains. Four kilometres to the west of Tanır and located by the Hurman creek is Yassihöyük. Here the surveys by Asst. Prof. Erkan Konyar have revealed sherds dated to the second and first millennia BC, which is very similar to those from Elbistan-Karahöyük. If we bear in mind that Hurman creek also served as a route, then we may accept Yassihöyük as a settlement established on it. The inscription was discovered in the Yukarı Boğaz area of Tanır village, near a spring called Sahren. In the Hittite Imperial Period, springs and river banks together with important passes, were among the most favourable places for erecting inscriptions. The inscription is carved on a levelled rock surface and bordered with a rounded frame. The inscription area is 2.70 m above the ground and the area itself measures 80 cm x 1,10 m. The rock is badly worn due to natural conditions and we only could read the signs by touching while standing on a ladder.

The inscription starts from the left and although this part is broken; it probably accommodated six or seven signs. The more readable middle part has six signs and the right part is entirely damaged. Among the signs we have read, MA_x (LI_x)-ZI stands out. The sign LI_x should be below VITELLUS. In the damaged right part one should look for the signs REGIO.DOMINUS or URBS.DOMINUS, since here the gap has a convenient width. If this assumption is correct, then the signs on the left of the inscription can be a ruler name; unfortunately it was not possible to read any names.

Kahramanmaraş yazıtı, 18 Ağustos 2009 tarihinde Elbistan Ovası'nda yüzey araştırması yapan Yrd. Doç. Dr. Erkan Konyar ve ekibi tarafından bulundu. Yazıtın bulunduğu yer dikkate alındığında ve bölgedeki benzer yazıtlarla karşılaştırması yapıldığında, Geç Hitit dönemi özellikleri yansıttığı söylenebilir. Yazıt, Kahramanmaraş sınırları içerisinde bulunduğundan öncelikle Gurgum Geç Hitit Krallığı ile bağlantılı gibi görünse de, Maraş'ın kuzeyinde bulunan ovalık alan, ki günümüzdeki adı Elbistan Ovası'dır, Geç Hitit döneminde Malatya yani Melid Geç Hitit Krallığı'nın denetimi altındadır (Res. 1).

Kısaca tarihine göz atmak gerekirse, MÖ 1200'lerde Hitit İmparatorluğu'nun yıkılışından sonra, Hitit politikasının ve kültürünün Kargamış Geç Hitit Krallığı'nda devam ettiğini, Kargamış'ın Hitit krallarından I. Šuppiluliuma'nın soyundan gelen yöneticisi Kuzi-Teşup sayesinde kesin olarak bilmekteyiz. İspekçür stelinde, Malatya krallarından Arnuvantis'in büyükbabası olarak Kuzi-Teşup'un da adı geçmektedir. Bu isim benzerliği rastlantısal değildir. Olasılıkla Kargamış kralı olan Kuzi-Teşup adını taşıyan, soyun geç temsilcilerinden biridir. Dolayısıyla Kargamış Geç Hitit Krallığı gibi, *MALIZI* Geç Hitit Krallığı'nın da Hatti soyuna dayandığı söylenebilir. Bölgenin yazıtlarının (Gürün, Kötükale, Darende, İspekçür, Izgın ve Malatya-Arsilantepe yazıtları; Res. 2) sağladığı bilgilerle, *MALIZI* krallarına ait birden fazla soy ağacı tablosu çıkarmak mümkündür (Çizelge 1).

Bölgenin coğrafyasını genel olarak inceleyecek olursak Elbistan Ovası'nın doğusunda verimli Malatya Ovası, güneyinde ise Kahramanmaraş Ovası yer alır. Günümüzde Elbistan'ı Maraş ile bağlayan iki yol bulunmaktadır. Doğudaki bağlantı yer yer 2800 m'lik bir rakıma ulaşan zorlu Nurhak Dağları'ndan geçmekteyken, batıdaki geçit ise Nurhak Dağları'nın batısından dolaşarak Göksun ve Afşin üzerinden Elbistan'a ulaşır. Buna karşın Malatya'dan gelen yol fazla dolaşmadan, en fazla 1800 m'lik bir rakıma sahip olan Akça Dağı üzerinden Elbistan Ovası'na daha kolay ulaşmaktadır (Res. 3). Elbistan ve Malatya arasındaki ulaşım kolaylığından olsa gerek, siyasi açıdan da Elbistan bölgesi Malatya teritoryumu içinde kalmaktadır. Benzeri şekilde Antik Çağ'da Malatya, Melitene ismiyle Kaisareia yani Kayseri'ye kadar Kapadokia Bölgesi içerisinde kalıyordu.

Yazıtın bulunduğu Tanır, Elbistan Ovası'nın kuzey-batı ucundadır ve Hurman Suyu'nun kenarında yer almaktadır. Hurman Suyu, Elbistan Ovası'nın en önemli su kaynaklarından biri olmakla beraber, aynı zamanda Dibek ve Binboğa Dağları'nın kuzey uzantılarından geçerek, Elbistan Ovası'nın batıya bağlayan geçidini oluşturan bir akarsudur.

Yazıt, Tanır Kasabası Yukarı Boğaz bölgesinde, Sahren olarak adlandırılan bir kaynak su çevresinde bulunmuştur (Res. 4). Hitit İmparatorluk Çağı'ndan beri kaynak sular ve nehir kenarları yazıt yapmak üzere seçilen başlıca alanlardır. Diğer yandan önemli geçiş noktaları ve geçitler, hem Hitit hem de Geç Hitit dönemlerinde yazıtlara rastladığımız yerlerdir. Yazıt, doğal kaya üzerine zemini düzeltilerek ve adeta yuvarlak bir çerçeve ile kenarları sınırlanarak yapılmış olan alana yazılmıştır. Yazıtın kaya yüzeyinde bulunduğu yerin yüksekliği 2,7 m'dir. Yazıtın alanı için ise yüksekliği 80 cm, genişliği 1,1 m ölçülerindedir. Ancak, yazıt doğal nedenlerden dolayı son derece tahrip olmuş durumdadır (Res. 5). Buna rağmen yine de bazı işaretleri okuyabildiğimizi ve çevresi sınırlandırılmış olan yazıtın soldan başladığını düşünmekteyiz. Okuyabildiğimiz işaretler içerisinde ön plana çıkarmak istediğimiz: orta kısımdaki *MA_x-(LI_x)-ZI*'dir. Söz konusu orta kısımda ülke adı okunabilmektedir. Yazıtın sağ tarafındaki tamamen kırık olan kısımda "ülke beyi" ya da "kent beyi" anlamına gelen *REGIO.DOMINUS* ya da *URBS.DOMINUS* yer almalıdır. Yazıtın sol tarafında, henüz tartışmalı olan 6 kadar işaret bulunmaktadır. Burada -belki de bir *MALIZI* Geç Hitit kralının adı olabilecek- bir şahıs adı olduğu öngörülmektedir.

Tanır yazıtının bir nehir kenarındaki doğal kaya kütlesi üzerine, yüksekçe bir yere yapılmış olması, yazıtın olduğu bölgede aynı zamanda kaynak sularının bulunması, söz konusu yazıtın bölgenin bu özellikleri ile ilgili olduğunu düşünmemize neden olmaktadır. Bugüne kadar bölgede belirlenememiş olan bu yazıt, siyasi bir amaç güdülerek ve önemli bir yol güzergahı üzerine yapılmış görünmektedir. Yazıtın kenarında olduğu Hurman Suyu, Elbistan Ovası'nı batıya bağlayan önemli bir nehir ve geçittir (Res. 6). Bu nehrin kıyısında Yassihöyük ve Elbistan-Karahöyük gibi yerleşmeler bulunmakta, ayrıca bölgenin yazıt dağılımı Hurman Suyu çevresinde yoğunlaşmaktadır.

Kahramanmaraş/Tanır'da Bulunan Luwî Hieroglif Bir Yazıt

Herhangi bir kral adı okunamadığından, yazıtı tarihlenirken dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, iyi korunmadığı ve hieroglif karakterlerini iyi yansıtmadığı için, yazı karakteri de tarihlendirmede yar-

dımcı olmamaktadır. Genel olarak, Tanır yazıtının bölgedeki diğer yazıtlarla karşılaştırması yapıldığında (örneğin Şirzi yazıtı), MÖ 9.-8. yüzyıla tarihlenmesi önerilebilir.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Çifçi, A. ve A. M. Greaves, 2010.

"Settlement Patterns in the Second and First Millennia BC Elbistan Plain", *Anatolica* 36: 89-110.

Konyar, E., 2010.

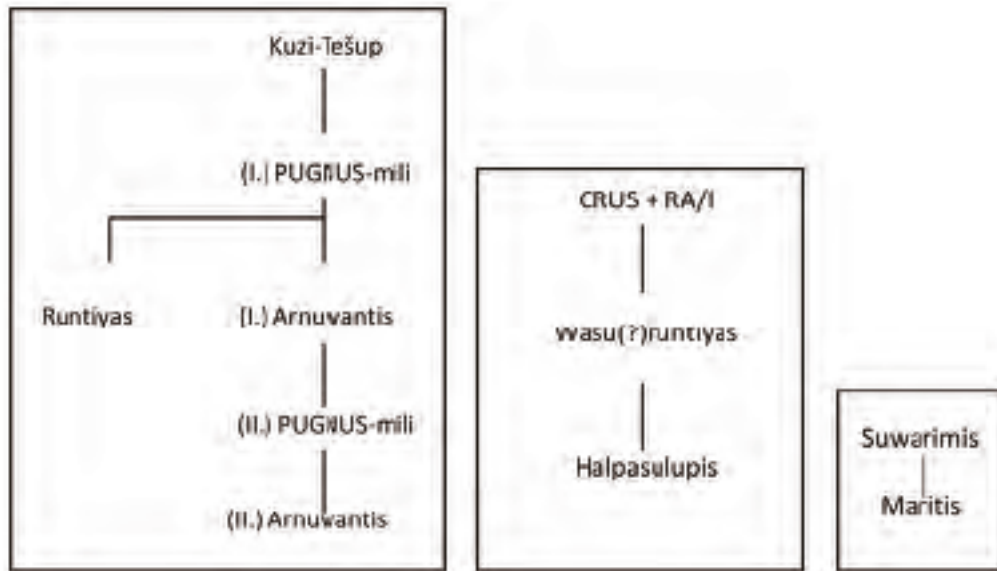
"Kahramanmaraş Yüzey Araştırması 2009/Surveys in Kahramanmaraş in 2009", *ANMED, Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 2010-8: 136-142.

Hawkins, J. D., 2000.

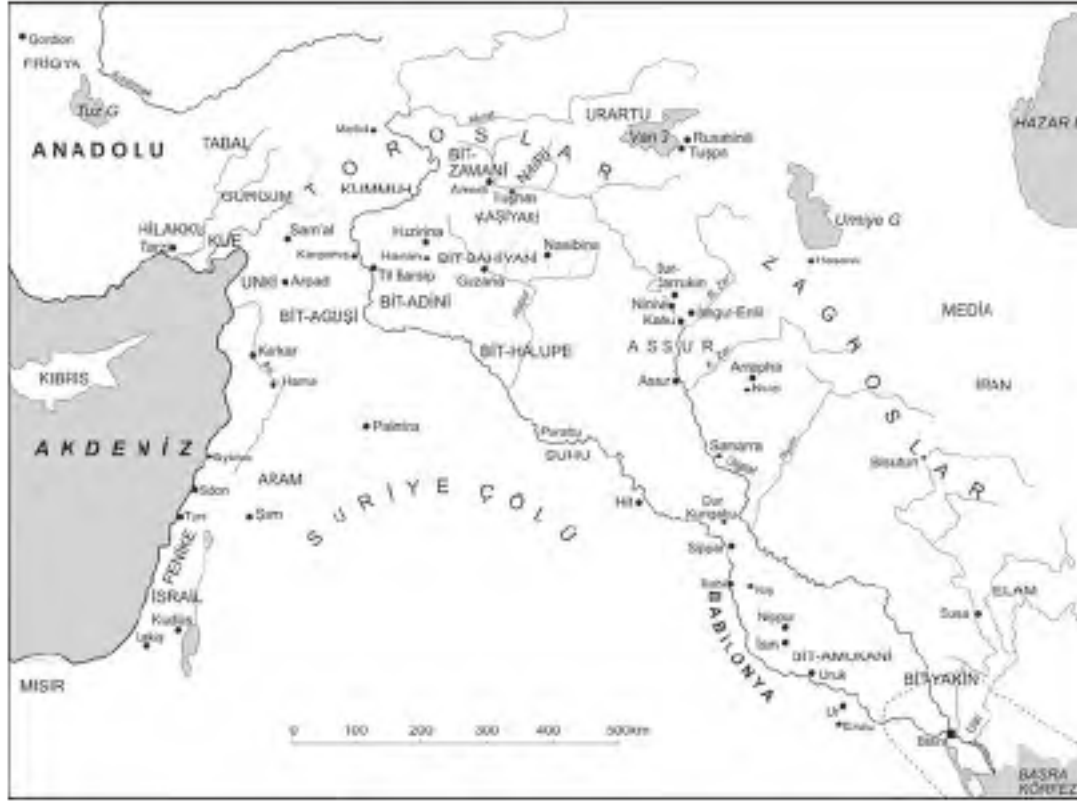
Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions, Inscriptions of the Iron Age, Vol. I.1/I.2/I.3. Walter de Gruyter.

Starke, F., 2002.

Die Hethiter und ihr Reich (sergi kataloğu).

Çizelge 1 - MALIZI kraları; kraların birbirleri ile akrabalık ilişkisi henüz saptanabilmiş değildir. Bir akrabalık ilişkisi belgelenemediğinden, farklı kral sileleri var gibi görünmektedir.

Res. 1 - Geç Hitit Devletlerinin dağılımını gösteren harita.

Res. 2 - Geç Hitit Devletleri, yazıt dağılımını gösteren harita (Starke 2002: 309).

Kahramanmaraş/Tańır'da Bulunan Luwî Hiyeroglîf Bir Yazıt

Res. 3 - Malatya-Elbistan Ovası arasındaki yol.

Res. 4 - Tańır yazıtının bulunduğu doğal kaya yüzeyi.

Res. 5 - Hiyeroglifli yazıt.

Res. 6 - Tanır yazıtının bulunduğu doğal geçit.